

Nr 75

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; given Stockholms slott den 11 februari 1955.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens innehåll

Lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete föreslås skola i sin nuvarande lydelse erhålla förlängd giltighet t. o. m. den 30 juni 1956.

Förslag

till

Lag

**angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om
tillståndsvång för byggnadsarbete.**

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1943 om tillståndsvång för byggnadsarbete¹, vilken enligt lag den 4 juni 1954 (nr 373) gäller till och med den 30 juni 1955, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1956.

¹ Senaste lydelse i vissa delar, se SFS 1948:186 och 749.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 febru-
ari 1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga angående *förlängd giltighet av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete* samt anför.

Lagen den 30 juni 1943 (nr 444; ändr. nr 186/1948 och 749/1948) om tillståndstvång för byggnadsarbete utgör ett led i statsmakternas strävan att upprätthålla ett fast penningvärde och främja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft. Lagen gäller — sedan dess giltighetstid vid olika tillfällen blivit förlängd, senast genom lag den 4 juni 1954 (nr 373) — till och med den 30 juni 1955.

Enligt 1 § i lagen äger Kungl. Maj:t under vissa förutsättningar förordna, att 2—7 §§ i lagen skall äga tillämpning. Har dylikt förordnande meddelats, följer därav att byggnadsarbete icke får bedrivas utan särskilt tillstånd (byggnadstillstånd). Sådant tillstånd meddelas av Konungen eller, i den mån Konungen förordnar därom, av myndighet, åt vilken Konungen uppdrager att utöva tillsyn över tillämpningen av lagen, eller myndighet, som är underordnad tillsynsmyndigheten.

Genom kungörelse den 29 juli 1943 (nr 640) med tillämpningsföreskrifter till lagen, vilken kungörelse trätt i kraft den 1 augusti 1943, har Kungl. Maj:t förordnat, att 2—7 §§ i lagen skall äga tillämpning samt meddelat tillämpningsföreskrifter till lagen.

Enligt dessa tillämpningsföreskrifter, vilka ändrats vid flera tillfällen, får åtskilliga slag av byggnadsarbeten bedrivas utan byggnadstillstånd. Härom ävensom beträffande frågan hur tillståndsgivningen är ordnad torde jag få hänvisa till propositionen nr 181 till 1954 års riksdag. Den där lämnade redogörelsen är allttjämt aktuell; sedan byggnadsregleringen dryftades vid 1954 års riksdag har således ej vidtagits någon ändring i hithörande bestämmelser.

Vad beträffar frågan om behovet av fortsatt lagstiftning på detta område bör framhållas att — efter en under år 1953 jämförelsevis återhållsam byggnadsverksamhet — under år 1954 förmärktes en icke oväsentligt

stegrad investeringsvilja, varigenom trycket på de i stort sett redan fullt utnyttjade resurserna av arbetskraft och material ökades. För att belysa ökningen av investeringsönskemålen i fråga om företag, för vilka byggnadstillstånd erfordras, må hänvisas till följande sammanställning:

Tablå 1. Till länsarbetsnämnderna inkomna ansökningar om byggnadstillstånd och igångsättnings-tillstånd för bostadshus. Kostnad i milj. kronor.

Byggnadsarbetets art	1953	1954 ¹
Bostadshus	1 915,2 ²	2 105,0 ²
Jordbruk, skogsbruk och fiske	2,6	1,1
Industri	282,9	530,2
Kraft- och belysningsverk (ej statliga)	168,3	181,3
Samfärdsel (ej de statliga kommunikationsverkens investeringar)	124,1	154,1
Handel	243,4	342,0
Förvaltning, sociala ändamål m. m.	273,9	201,0
Skolor, kyrkor, samlingslokaler m. m.	332,2	343,6
Vägar och gator (ej statliga), vatten och avlopp	377,4	381,1
Militära arbeten	16,4	34,7
	3 736,4	4 274,1

¹ Avser tiden januari—november.

² Uppgifterna för 1953 avser såväl flerfamiljshus som egnahem men uppgifterna för 1954 endast flerfamiljshus.

Som framgår av tablåen har det belopp inkomna ansökningar om byggnadstillstånd avsett varit betydligt högre under år 1954 än under år 1953, trots att siffrorna för år 1954 endast avser 11 månader och att dessutom uppgifter för egnahemsbyggandet ingår i 1953 års siffror men ej i 1954 års. Ansökningarna har ökat på nära nog alla områden, men den relativt sett största ökningen hänför sig till industri och handel. Industriansökningarna under år 1954 uppgår sålunda till ungefär det dubbla värdet mot året förut.

Investeringsönskemålen i fråga om byggnader och anläggningar överstiger alltså det beräknade investeringsutrymmet. Detta framgår bl. a. av i följande sammanställning redovisade uppgifter, som inkommit i samband med uppörandet av budgeten för byggnadstillstånd för år 1955:

Tablå 2. Tillståndsbudget samt anmälda investeringsönskemål. Kostnad i milj. kronor.

Byggnadsarbetets art	Tillstånds-	Anmälda investe-	
	budget	1955	1954
Jordbruk, skogsbruk och fiske	3	3	—
Industri	200	529	371
Kraft- och belysningsverk (ej statliga)	120	175	200
Samfärdsel (ej de statliga kommunikationsverkens investeringar)	101	224	201
Handel	81	370	273
Förvaltning, sociala ändamål m. m.	155	642	596
Skolor, kyrkor, samlingslokaler m. m.	263	839	941
Vägar och gator (ej statliga), vatten och avlopp	240	300	300
Militära arbeten	90	280	290
Diverse arbeten	120		

De anmälda investeringsönskemålen för år 1955 är som synes mer än dubbelt så stora som det i tillståndsbudgeten beräknade utrymmet för ifrågavarande investeringar. En del av investeringsplanerna torde visserligen ännu ej ha framskridit så långt att de kan realiseras under året även om utrymmet i tillståndsbudgeten vore större. Å andra sidan föreligger sannolikt en del mera realistiska önskemål, som ännu icke kommit till myndigheternas kännedom. Då en ökning av investeringsviljan skett även inom den icke tillståndsberoende byggnadssektorn, är således anspråken på de tillgängliga resurserna för närvarande mycket starka; och de går vida utöver det utrymme som förefinnes.

Under de senaste åren har byggnadsarbetarkåren ökat något. Som framgår av följande sammanställning över det approximativa antalet medlemmar i byggnadsfackförbunden har ökningen varit störst inom byggnadsarbetareförbundet, där den dock så gott som helt hänför sig till byggnadsgrovarbetarna. För träarbetarna noteras en viss minskning och för murarna en mindre ökning.

Tablå 3. Antal medlemmar i byggnadsfackförbunden

	1951	1952	1953	1954
Byggnadsarbetareförbundet	115 000	119 500	122 000	128 000
därav träarbetare	42 000	41 500	41 000	41 000
grovarbetare	52 000	56 000	58 500	64 500
rörarbetare	16 000	16 000	16 000	16 000
anläggningsarbetare	5 000	6 000	6 500	6 500
Murareförbundet	14 500	15 100	15 100	15 400
Målareförbundet	18 200	18 800	18 500	18 800

Antalet utländska arbetare inom byggnadsindustrin den 1 oktober 1954 utgjorde 2 323.

Byggnadsarbetarkåren har under år 1954 varit fullt sysselsatt, frånsett viss säsongarbetslöshet under de kallaste vinterveckorna; och arbetslösheten har under större delen av år 1954 varit lägre än vid motsvarande tidpunkter 1953. Under de sista månaderna av år 1954 var arbetslösheten nästan i nivå med den under år 1951, då en viss överrörlighet gjorde sig gällande. I detta sammanhang åberopar jag följande sammanställning:

Tablå 4. Arbetslösheten bland byggnadsarbetare på ett 70-tal större orter.

Arbetslösa i % av medlemsantalet i fackförbunden.

	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Jan. 1		12,4	9,9	5,2	5,0	12,0	8,1	6,1
» 15		14,0	12,3	6,0	5,4	11,2	9,0	7,9
Febr. 1	14,1	14,3	13,0	5,8	5,7	10,5	10,5	
» 15	14,0	13,9	12,4	5,7	6,2	12,2	12,5	
Mars 1	14,4	13,9	11,0	5,0	6,4	10,5	12,5	

	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Mars 15.....	13,5	13,5	9,2	4,3	5,5	8,3	8,8	
April 1.....	12,1	11,5	7,2	5,1	5,9	7,1	6,5	
» 15.....	8,3	10,0	5,5	3,9	5,3	5,6	5,7	
Maj 1.....	5,0	7,7	3,6	2,8	3,3	3,6	3,7	
» 15.....	3,8	4,6	1,8	1,8	2,5	2,7	2,6	
Juni 1.....	2,4	3,0	1,2	1,0	1,7	2,2	1,7	
» 15.....	1,9	2,2	0,8	0,7	1,2	1,5	1,4	
Juli 1.....	1,9	1,8	0,7	0,5	1,3	1,4	1,0	
» 15.....	1,2	1,4	0,6	0,4	0,9	1,0	0,8	
Aug. 1.....	1,1	1,3	0,5	0,5	1,0	1,1	0,8	
» 15.....	1,4	1,2	0,6	0,4	1,1	1,1	1,0	
Sept. 1.....	1,7	1,6	0,7	0,6	1,4	1,2	0,9	
» 15.....	2,3	1,8	0,6	0,6	1,5	1,3	0,9	
Okt. 1.....	2,9	2,0	0,7	0,8	2,0	1,3	1,0	
» 15.....	3,6	2,6	1,0	0,8	2,4	1,7	1,1	
Nov. 1.....	4,8	3,4	1,2	1,4	3,3	2,2	1,6	
» 15.....	6,2	4,3	1,4	1,7	4,3	2,9	1,9	
Dec. 1.....	7,2	5,0	1,9	2,3	5,4	3,7	2,7	
» 15.....	8,2	6,0	2,5	2,9	7,2	4,6	3,4	

Anm. Tiden febr. 1948—okt. 1949 endast 48 orter.

Det bör framhållas att åtgärder vidtagits för att medelst byggnadsregleringen nå största möjliga säsongutjämning. Igångsättningstillstånden, särskilt för de större byggnadsprojekten, har i regel meddelats vid sådan tidpunkt att den största sysselsättningen uppnås under vintermånaderna. Under sista året har också i större skala i samråd med vederbörande byggherre prövats metoden att ge byggnads- och igångsättningstillstånd för vissa projekt under höstmånaderna men med föreskrift om uppehåll under påföljande sommarmånader, då arbetskraftstillgången beräknas vara knappare, varefter byggandet fortsattes under nästföljande höst. För dessa s. k. utjämningsobjekt har meddelats byggnadstillstånd utanför ramen av fastställda kvoter. I den statliga långivningen till egnahemsbyggandet har åtgärder vidtagits för att åstadkomma en jämn fördelning av igångsättningen av egnahem över hela året.

Arbetsmarknadsmyndigheterna har kontinuerligt följt arbetsmarknadsläget inom byggnadsbranschen, och arbetsförmedlingen har ständigt varit inkopplad på att överflytta arbetskraft från överskotts- till underskotts-orter. Åtgärder har vidtagits för att göra denna överflyttning av arbetskraft effektivare. Ett fortlöpande samarbete är upprättat mellan arbetsmarknadsstyrelsen och byggnadsfackförbunden, som stimulerat sina avdelningar att hjälpa till med överflyttningsverksamheten. Lokalt äger ett samarbete rum mellan länsarbetsnämnder, arbetsförmedlingskontor och fackförbundsavdelningar samt de byggmästare, som tar emot arbetskraft från andra orter. I samarbete med kommunerna har bostadsfrågan för den tillresande arbetskraften ordnats. Resebidrag har lämnats genom statens försorg. På vissa orter med ansträngd byggnadsmarknad har till byggnads-

tillstånden för särskilda byggen knutits villkor, att arbetskraften skall rekryteras från vissa andra orter. Utöver den ordinarie yrkesutbildningen för byggnadsarbetare har arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning ordnat särskilda utbildningskurser för armerare och cementslipare för att söka täcka det stora behovet i fråga om dessa yrkeskategorier. För att täcka det behov av byggnadsträarbetare, som bl. a. på grund av nya byggmetoder gör sig gällande allt starkare, har arbetsmarknadsstyrelsen efter samråd med byggnadsmarknadens parter tagit initiativ till en ökad utbildning av träarbetare såväl vid yrkesutbildningsskolor som direkt på byggnadsarbetsplatserna.

Som riktpunkt för tillståndsgivningen har för år 1955 liksom för tidigare år inom byggnadsberedningen upprättats en investeringsbudget, som anger ramen för tillstånd under detta år för byggnads- och anläggningsverksamhet inom olika huvudområden. I bihang 2 av inkomstbilagan till årets statsverksproposition har lämnats en närmare redogörelse för denna budget. Ett sammandrag av tillståndsbudgeten återfinnes även i den förut åberopade såsom tablå 2 betecknade sammanställningen.

Tillståndsbudgeten för år 1955 är oförändrad i förhållande till år 1954 såväl totalt som för de olika kvotområdena. Med hänsyn till omfattningen av den nu pågående byggnadsverksamheten och angelägenheten av att motverka en överansträngning av byggnadsmarknaden under våren och sommaren har föreskrivits, att under första halvåret 1955 byggnadstillstånd må — där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar — för varje kvotområde meddelas endast för byggnadsföretag, vilka kan utföras för en beräknad sammanlagd byggnadskostnad motsvarande högst 25 procent av resp. kvoter. Beträffande den omfattning, i vilken återstoden av de olika byggnadskvoterna må tagas i anspråk, torde Kungl. Maj:t sedermera få besluta.

Det bör anmärkas, att tillståndsbudgeten bör betraktas som enbart ett arbetsinstrument, som ger riktlinjer för tillståndsgivningen. Ändringar i tillståndsbudgeten kan företagas i den mån så erfordras för att i varje läge ernå en snabb anpassning av planerna efter de ekonomiska förändringarna och arbetsmarknadsläget.

Vid frågans behandling år 1954 uttalade jag, att varken det dåvarande ekonomiska läget eller hänsynen till vissa andra mera långsiktiga faktorer syntes göra det möjligt att då avveckla byggnadsregleringen. De aktuella skälen för regleringens bibehållande är nu än starkare. Som framgår av finansplanen i årets statsverksproposition föreligger en tendens till en tillspetsning av högkonjunkturen. Inom landet ökar efterfrågan för såväl konsumtions- som investeringsändamål. De uppgifter jag anfört i det föregående ger ett klart uttryck såväl för det ökade investeringstrycket som arbetskraftsresursernas fulla utnyttjande. Nödvändigheten av en återhåll-

sam ekonomisk politik i dagens läge är oomtvistlig. Vid sidan av de finans- och kreditpolitiska åtgärderna mot en överkonjunktur spelar byggnadsregleringen en viktig roll i investeringsbegränsande syfte. Jag anser det sålunda nödvändigt att byggnadsregleringen tills vidare bibehålles.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker jag, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete erhåller förlängd giltighet, lämpligen till och med den 30 juni 1956. Någon ändring i lagen synes i förevarande sammanhang ej påkallad.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Alf Björnelid

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 februari 1955.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 10 februari 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 4 februari 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upp- rättat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet, hovrättsrådet G. Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 feb-
ruari 1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 11 innevarande februari avgivna utlåtande över det den 4 februari till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete* och hemställen, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karin Wickström